

NÉPNEVELŐ.

KATH. NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI KÖZLÖNY.

Megjelenik a szünidőt kivéve havonként kétszer egy íven. Előfizetési ár egy évre 2 frt, fél évre 1 frt. Egyes szám ára 10 kr.

Szerkesztik:
ERNYEI LAJOS és Dr. KOMLÓSSY FERENC.
Kiadó laptulajdonos:
ZELLIGER JÓZSEF.

Az előfizetések, valamint a lap szellemi részét illető közlemények a „Népnevelő” kiadóhivatalához Nagyszombat-ba küldendők.

TARTALOM: Nyilatkozat. — A gyermeki kedély ápolásáról. *Décsy Jakab.* — Melyek a házi-nevelés gyakori hibái és mikép kell azokat az iskolának ellensúlyozni? (Folyt.) *Gerley Mihály.* — „A poszonyvmegyei tankerület népoktatásának 1882. évi állapota stb. — Irodalom és művészet. — Vegyes.

Nyilatkozat.

Családi körülményeim s egyéb bokros teendőim miatt a „Népnevelő” szerkesztését átadtam; csupán a kiadás jogát tartva meg s azon munkakedvet, melylyel a lap szellemi részéhez eddig is járultam.

Zelliger József.

A „Népnevelő” szerkesztését a mai számmal alulírottak vettük át. Elv- vagy irányváltásról szó sincs. A lelkeszt és tanítót egymástól el nem választható két tényezőnek tartjuk a tanügy terén, kiknek lelkiismeretes és avatott együttműködésével lehet csak lendíteni a dolgon. Ez lapunk alapeszméje, mely arra is bátorít, hogy azt a t. lelkeszt és tanító uraknak újra melegen ajánljuk.

Ernyei Lajos.

Dr. Komlóssy Ferenc.

A gyermeki kedély ápolásáról.

Az általános nevelésnek a gyermek egész érzelmvilágára ki kell terjeszkednie. E belső világban nagy az élénkség, minden kültény iránti fogékonyság, tevékenységre való hajlam, — de épúgy, mint az államnak szüksége van kormányzóra, — nehogy a belzavar romba döntse azt, szüksége van az érzellem országának is kalauzra, gyámolítóra.

Jóllehet a természet — e nagy nevelő — figyelme behat az emberi kebel legféltre- esőbb rejtekébe is — kiadván ott szigorú utasításait, fölkelte a szunnyadó érzelme- ket: azokat a tökély magasabb foká-

ra emelni — az ember végcéljának megfelelőleg — még sem képes!

A természet magában véve konkrét, s így mint nevelő a concretismus elveit alkalmazza növendékeire, csakis a lélek önmunkássága, teremtőereje szüli az elvont dolgok ismeretét, adja meg az érzelmek továbbfejlődésének irányát. De vannak az emberi kebel rejtekében érzetek, melyeket a természet nevelői hatása csak részben érint. A nevelésnek tehát eme érzetek fejlesztésére is tekintettel kell lenni. Ilyen érzet a kedély is.

Midőn a csecsemő először pillantja meg a napvilágot — mintegy önkénytelenül, a testi fájdalom, avagy más phisicai ok kö-

vetkeztében rosszul érzi magát, rossz kedvben van — ha ugyan kedvnek nevezhető — és sír. Épugy a teljes ember, midőn elbucsuzik az élettől. Tehát a rossz kedélyállapot — metaphoricé szólva — két zárjelként övedzi az életet! S mi sokszor változik az az életúton!

S csakis egy emberi élet lefolyásának megfigyelése után vesszük észre, hogy mily nagy szerepe volt abban a kedélynek!

Alig hinné az ember, hogy mily kevés befolyása van az észnek boldogságunkra. Ezt számtalan példa bizonyítja. Nem tesz tehát eleget (a nevelés), az oktatás akkor, amidőn kizárólag a gyermeki ésszt fejleszti, s később, midőn ismeretekkel tölti meg fölfogása tárházát. A szorgalomra, tevékenységre, türelemre, elégedelmességre való szoktatás mellett ott kell állania a jó kedélynek is, — mert ki látott valaha szorgalmas, tevékeny, türelmes, elégedett embert, a ki egyszersmind jó kedélylyel ne lett volna megáldva? Az említett tulajdonok és a jó kedély kölesönös reflexiója a leg-erősebb érv, amely azok rokonsága mellett bizonyít. Vannak emberek, kik az élet nehéz gondjainak, a bú és bánat gyötrelmeinek dacára, mindent rózsaszinben látnak, — mindenütt és mindenben megnyugtató vigaszt találnak. Szemeikben örök derűtlenség, a vallásos öröm, a szerény bölesesség sugára tündököl. Olyanok ezek mint a tiszta gyémánt, mely sötétben is világít, bár a világ könnyedén megbélyegzi őket, hogy gyávák, érzéketlenek, könnyelműek; s még tudj Isten miféle nevezetekkel. Pedig ezek a világ apostolai! . . . A jó kedélynek erkölcsi bece is igen nagy. A legtöbb jó ember egyszersmind jó kedélyű is. Ezzel szemben az önző, haszonleső emberek, kiknek szívében sötét cselekvények nyomai vannak, — legtöbbször komorak, kedélytelenek. Itt van azután még az elégedetlenek, s ama feketevérű polgárok nagy serege, kik örökösen duzzognak a szerencse ellen, akik mindent fölfordítva szeretnének

látni, de lehajolni is restek, hogy állapotukon lendítsenek valamit!

Ezeket általában világggyűlölőknek nevezi a sentimentalis nyelv. S lehet-e képzelnünk igaz honfiut, hasznos, tevékeny polgárt, a ki világggyűlölő lenne, a ki megvevéssel, avagy undorral fordulna el embertársaitól, ki nem érezne részvétet mások fájdalma, szenvedése iránt? A nevelésnek pedig éppen az a célja, hogy igaz, becsületes, nemeslelkű honpolgárokat neveljen. A jó kedély tehát alapja a boldogságnak, s befolyással bír az életre, mennyire fontos tehát, hogy a jó kedély már kora ifjúságában beoltassék a gyermekbe, s eltávolításék tőle minden, ami azt megcsontáná.

A gyermek első, s igen fontos életköre az otthon, s közvetlenül szüleinek s környezetének befolyása alatt áll; a hol minden mozzanat, észrevezés, s ennek folytán minden érzés maradandó nyomokat hagy lelkében. Miután minden hangulati képzet, és hangulati tevékenység összesége teszi a kedélyt: törekedni kell, hogy a gyermek már első éveiben is kellemes hangulati képzeteket nyerjen. Általában a kedélyélet a szerint fejlődik, amint a lélek kisebb-nagyobb fogékonysággal bír ama külső benyomások s viszonyok iránt, melyek alatt felnő a gyermek.

Láttam anyákat, akik éveken keresztül mogorva arccal kísérték gyermekeiket, — visszataszító szavakkal szólíták meg a legcsekélyebb gyermeki szokásokért, avagy hibákért szigorúan megfenyítették, s legártatlanabb kedvteléseiktől, játékaiktól megfosztották őket! Miként bírhatnának az így fölnevelt gyermekek derűt kedélylyel?

Már a zsenge csecsemőre észrevehető jótékonyan hat az anya mosolya, szívesen hallgatja anyja, avagy dajkája dalait; s nem azzal csitítják-e el őt, ha kellemetlen érzései vannak, nem amellet szunyad-e álomba? Oda azonban, a családi élet szentélyébe mi be nem hatolhatunk, . . . az anyák megharagudnának érte. Ámde itt az

iskola, a népnevelők dicső otthona, ide majd csak beeresztenek bennünket.

Az iskola, mint tudjuk, az első időben — a gyermek előtt különben is komoly színezetben tűnik föl, — az első benyomások, melyet az reájok tesz, kisebb-nagyobb mértékben visszariasztók. Azért a tanítónak már az első pillanatokban, amidőn a gyermek megjelenik előtte, jó kedélyűnek kell lennie. Különben áll ez továbbra is. Legyen a tanító mindig derült, kedélyes. Egy derült kedélyes órában a tanító tanítványai között mindenható. Egész lélekkel csüggnek rajta, minden szavát fölfogják, s a legszelidebb intelmet szívesen követik, úgy hogy bátran mondhatjuk, hogyha a tanító folyton jó kedélyű lenne, nem léteznék számára könnyebb foglalkozás, mint az oktatás és nevelés!

Fájdalom, hogy csak igen kevés azon népnevelők száma, a kik a természettől jó kedélylyel, derültséggel vannak megáldva; — legtöbben hajlandók a rossz kedvre s így rendesen bizonyos elégedetlen hangulatban vannak. Eme sajnos körülménynek okait — azt hiszem, mindenki ismeri! El kell azonban azt is ismernünk, hogy a világ napszamosainak sorsa bő alkalmat szolgáltat a boszankodásra, elégedetlenségre, szóval a rossz kedélyhangulat előidézésére, s nem ritkán a kis, ártatlan polgárok érezik annak következményeit — azokon töltvén ki boszuját a tanító — annyi életboldogságot s jövőt tévén tönkre. Tehát nem merész állítás az: hogy csakis a jó kedélyű ember, lehet jó tanító; a jó kedélynek már természetében kell fekiüdni, substantív tulajdonát képezendő, már azért is, hogy ama fekete foltok az élet egén, el ne homályosítsák tiszta, derült lelkét!

Sok más jó következménye is van eme áldásdús tulajdonnak. A tanító örömmel lép át a tanterem küszöbét, — szeretetet sugárzó szemekkel üdvözli a várakozó kisinyeket. Előadása élénk, a gyermekek figyelme fölesigázott, — telfogása biztos, képzelete maradandó, s így a reproductió is

erélyesebb. A fegyelem nem katonai, de gyöngéd, szívetérintő, ami bizonyára nem téveszti el jótékony hatását a lélek finomítására.

Hogy a gyermekben a jó kedély meghonosuljon, gyakran kell a tanítónak kisebb elbeszéléseket, vidám meséket növendékei előtt elmondani, melyeket ők oly szívesen hallgatnak, s ami egészen megfelel az ő lelkiállapotuknak, mert hiszen előttük az élet még akkor csak meseként tűnik föl —, nem ismervén annak komoly célját, kötelességeit. Legyen a tanító növendékei iránt mindenkor barátságos, kérdéseit inkább mosolylyal, inkább derült, mint komoly tekintettel intézze hozzájuk. Mert az az uralkodói tekintély — melyet a komor arckifejezés szerez, ritkán párosul szeretettel! Legyen elnéző a gyöngébbek iránt, s gyakori megaláztatásokkal ne keserítse el lelküket, ne ölje el bennük a jó kedélynek szunnyadó csiráit. A pajkosabb gyermekeket mérsékelje, de el ne kedvetlenítse, míg ezekkel szemben a visszavonult, csöndes, melancholicus természetűek kedélyét élénkítse, fokozza! A tornával egybekötött játékok alkalmával a tanító növendékei játszótársának tekintse magát, — játszszék velők szívesen, s lehetőleg buzdítsa őket az ő derült kedélye által, mi által a növendékek is bizonyára jó kedvre hozatnak.

Ezeken kívül az egyes tantárgyak — különösen a természettudománybeli ismeretek — melyek az első években a beszéd- és értelemgyakorlatok keretébe esnek — oktatásánál is elég alkalom van a jó kedélyt ápolni. A természetrajzi, szemléleti képek ismertetésénél, az ismertetendő állatokról sok vidám mesét, s elbeszélést lehet elmondani, — a növények és ásványok ismertetésénél, a gyermekeknek a természet iránti csalódásait, derült, egyszersmind oktató beszélgetésben előadni, pl. a burgonya egy ásvány (?) stb. Ezekkel egyetemlegesen, kedélynemesítő, kis verseskéket lehet a gyermekkel betanultatni. Az éneklésben — hacsak testi baj nem gátolja

— minden gyermek részt vegyen. A gyakori kirándulások a szabadba szintén jótékony hatásúak. Mindezekből kitűnik, hogy az iskola falai között is bő alkalom kínálkozik a gyermek állandó jó kedélyének beoltására, megszilárdítására.

Ha azonban ama árnyalakok, melyek a népnevelők- s tanítók felé hívólag nyújtják ki karjaikat, sötét vonásokat jegyeznek be szívébe, fásulttá tennék lelkét, megcsönkítanák, avagy tönkre tennék jó kedélyét, — akkor — — még akkor sem szabad hidegen elfordulni a kötelességek csarnokától, nem feladni a jó kedélynek becses maradványát, — a szerencsétlen emberek mindennapi kenyerét — — a reményt, — hanem, kerüljön bár egy kis megerőltetésbe, legyenek legalább képzeletben jó kedélyűek a növendékek körében, — csalják meg önlélküket a gyermek lelkének előnyére, — s ez lesz tán a legbecsületesebb esél, melyet valaha emberész kigondolt; öltsenek magukra álarcot — a jó kedélyt — s bizonyára ez lesz a legüdvösebb álarc, melyet valaha ember viselt!

Décsy Jakab.

Melyek a házinevelés gyakori hibái és mikép kell azokat az iskolának ellensúlyozni?

(Folytatás.)

II.

A házinevelés második hibája az: elkényeztetés.

Vannak ugyanis szülők, kik mindenben inkább keresik a gyermek kedvét, tetszését, mint a magukét. — Ilyen szülőnek nincs parancsszava gyermeke irányában; nem mer dorgáló, annál kevésbé büntető szülőként föllépni a vétkes gyermekkel szemben; — dédelgetve, simogatva mintegy kéri a kis önféjűt, tegye meg szülője kívánságát: úgyszólván tetszésére hagyván az engedelmséget vagy ellenkezőjét. — A vesszőtől jobban irtózik mint a gyermek, mely annak csipősségét megérdemelte. — És mik ezen elkényeztető, lány nevelésnek gyümölcsei? — Valamennyi nevelő azt

bizonyítja, hogy az ilyen nevelés a legkésőbb boszulja meg magát a szülőkön, és legnagyobb szerencsétlenség a gyermekre nézve. — A lány nevelés által a legveszélyesebb szenvedélyek csírája tétetik le a fogékony gyermeki szívbe, a mellett testileg is elsatnyul; a szülők majomszeretetének megérdemlett büntetése pedig az, hogy legrútabb hálátlanságot és tiszteletlenséget aratnak azok részéről, kiket mód nélkül szerettek.

Az elkényeztetett, lány nevelés ép oly veszélyes, mint a zsarnoki túlszigorúság. Miért? Azért, mert valamint az, ki ifjúkorát zsarnoki nyomás alatt nyögte át, sohasem válik igazán önálló és hasznos férfivá; úgy a lány nevelésben részesültekről azt mondja Lubrich nevezett művében, hogy azok, „kik túlgöngölyösgéből elkényeztetőleg nevelik a gyermekeket, nem várják be, míg a gyermek ifjúvá s ez férfivá lesz, oly élvezet engednek a kiskorúaknak, melyekre csak korosabbak jogosítvák. — Ezen eljárás — úgymond — a pályadíjt a cél elérése előtt nyújtja oda; minélfogva a növendék szárnyaszegetten, bénult erővel és csak későcskén jut célhoz, vagy nem is törekszik feléje, s szerencse, ha valahogy mégis eléri. Az ilyeneknél az önállóság ugyan megvan (talán nagyon is); de csak testileg, — a szellem többnyire kiskorúságban marad.“

De ha mindez nem lenne következménye az elkényeztető nevelésnek, már azért is kellene minden nevelőt óvnunk az elkényeztető neveléstől; mert ez meglazítja, sőt meg is szünteti a sikeres nevelésnek főfeltételét: a tekintély és tisztelet viszonyát. Hogy ezek nélkül semmire sem mehet a nevelő; annak bizonyítása fölösleges, napnál világosabb dolog.

Elképzelhető az ilyen elkényeztetett gyermek irányában a tanító nevelői állásának, feladatának kényes, sőt mondhatni kínos volta! — Nem tehetünk egyebet, mintha kezdetben egy-kétszer szintén gyöngéden, de egyszersmind komolyan figyel-

meztetjük a gyermeket kötelmének pontos teljesítésére, és ha ennek nem lenne sikere, határozottan megértetjük vele, hogyha ott-hon szabad ez, vagy amaz; — iskolában nem szabad, s az, ki ellenszegül, büntetést von magára, amely alól ő sincs kivéve. — De ez aztán ne maradjon pusztá szó; hanem teljesedjék betű szerint!

Pótlólag így is szólhatunk az olyan gyermekhez:

Te, gyermekem, alkalmasint azt hiszed, hogy ha a magad véleménye szerint cselekszel, nemcsak nem hibázol, hanem hogy talán csak úgy van az jól, amint az teneked jónak látszik és amint neked tetszik. — Gyermekem! vajjon kit gondolsz te okosabbnak, tapasztaltabbnak: tanítodat-e, vagy önmagadat? Vajjon mit gondolsz: parancsolhat-e neked tanítód valami rosszat is? — Úgy-e, tudod, hogy én nem vezethetlek semmi rosszra? — és ha ezt tudod, szent kötelességed engedelmes készséggel pontosan teljesíteni minden maghagyásomat! — Amellett szívedre kötöm, gyermekem, hogy jó szülőid parancsát is mindenkor hiven teljesítsd, habár tudod, hogy szülőid annyira jók, hogy engedetlenségedért meg nem büntetnek. — Lásd, ha szülőid el is engedik neked a megérdemlett büntetést; van valaki, aki engedetlenségedet nem hagyja büntetés nélkül, s ez a valaki: a legigazságosabb Isten!!! — Ellenben, ha jó szülőidnek és tanítóidnak szives készséggel engedelmeskedel; azzal örömet szerzesz nemcsak nekik, hanem a jó mennyei Atyának is; aki jóságodat nem hagyja jutalom nélkül — sem ezen, sem a más világon. — Lám, jó szülőid most is, — mint engedetlent — szeretnek, jótéteményekkel halmoznak: mennyire szeretnének, ha jó, szófogadó gyermekként szerethetnének?! — Hagyj fel tehát makaeskodó szokásaiddal; légy rendes, szorgalmas, békeszerető és mindenek felett istenfélően jámbor; meglátod, mennyire boldogokká teended szülőidet és mennyire szeretettel majd minden-

kitől. — Ilyen s hasonló intelmek bizonyára — előbb-utóbb meghozandják a kívánt gyümölcsöket; csak kitartás és jól átgondolt tapintatos eljárás szükségeltetik itt! Erről nem szabad megfeledkeznünk!

(Folytatjuk.)

Gerley.

Levelezés.

Tekintetes Szerkesztő Úr!

Nagyrabecsült lapjának 18. számában, a „Tanító-özvegyek“ rovatában örömmel olvastam, hogy Pozsonymegyének nagyérdemű kir. tanfelügyelője készségesen intézkedett aziránt, miként Istenben boldogult kartársunk, Banyár Márton, gajári tanító özvegye, szül. Zimkay Magdolna, a népoktatási törvény 140. §-a értelmében férje tanítói fizetésének felét a községtől megkapja és a lakás is biztosítassék számára, — és, mi több, hogy a község ezt megis adta.

Ez helyes és méltányos, mondám; mert Banyár Márton több mint 40 éven át hiven, buzgón és sikeresen szolgálta Gajárt mint a városkának szülöttje, mint tanító és jeles orgonász s éneklész egyaránt; szolgálta halála napjáig; megérdemelte, hogy a jómódu község nevének, ellátásával jutalmazza meg derék fia és kántortanítója eltagadhatlan érdemeit, stb. stb.

De mennyire meghökkentem, megtudva magától az özvegytől, hogy e szép szavak közül még egyetlen egy sem teljesült!

Hogyan lehet ez? — Az özvegy eddig még egy batkát sem kapott a községtől; — a lakást is egy tehén árából fizette ki fél évre; sőt az országos nyugdíjalapból sincs kiutalványozva számára semmi. — Ez bizony sajnálatraméltó helyzet!

Én, ki 27 év előtt segédje voltam bold. Banyárnak s azóta a legszívélyesebb viszony állott fenn köztünk, legjobban tisztelve boldogult Banyár M. emlékét, a legmelegebben merem ajánlani

a m. t. pozsonymegyei kir. Tanfelügyelő úr Ö Nagyságának — Zimkay Magdolna asszony ügyének pártfogolását. Ha ezt nem tenném, bünt követnék el Banyár M. emléke ellen!

Bocsánatot kérve ez ügybe való beavatkozásomért — és esedezvén méltányos felszólalásom közléseért, kitünő tiszteletem kifejezése mellett maradtam Verebélyen 1883. januárhó 5-én Tek. Szerkesztő Úrnak alázatos szolgálja *Gerley Mátyás.*

„A pozsonymegyei tankerület népoktatásának 1882. évi állapota

szerkesztette Róth József tanfelügyelő — épen most hagyta el a sajtót és 35 lapnyi füzetet képezve Pozsonyvármegye és városa közigazgatási bizottságának f. é. január havi ülésében bemutattatott. A munka 7 fejezetre oszlik s egy bevezetés után a tankerület-, aztán külön a megye és Pozsony szab. kir. város népoktatási állapotának statisztikai adatait gondos és következetes összeállításban, végre a statiszt. táblák magyarázatát foglalja magában. A szövegben a tanfelügyelő úr sok nevezetes tanügyi eszmét és mozzanatot pendít meg, melyek közül nehányat mi is közlünk. Hangsúlyozza elvét: „minél kevesebb jelentés de annál több iskolalátogatás“, mely mainapság általános óhaj; és valóban egy becsületes iskolalátogatás többet ér, mint azon iskolának legpontosabb statiszt. törzskönyvelése, melyre pedig jelenleg oly túlnyomó nagy súlyt fektet a közokt. kormány; csak hogy aztán jól összeklappoló példányszerű táblázatokban úgynevezett „Potemkin“-féle falvakat ne lásson, melyek köztudomás szerint csak festve voltak. Utal a tanfelügyelő úr továbbá azon körülményre, „hogy a statiszt. kimutatások most már oly rengeteg anyagot ölelnek fel, hogy épen az adatok roppant mennyisége idézi elő gyakran az adatok rendkívüli hullámzását“. No, hullámzást épen nem veszünk észre az adatokban, ellenkezőleg, hogy a tankerület állapota csendesesen, következetesen tovább fejlődik, noha jobban szerettük volna, jobb iskolázást konstatálni, mint hanyatlóbbat. Nem is az adatok földolgozásának újabb rendeletek szerinti technikájában látnók annyira az okát annak, hogy az iskolabárárok száma majdnem egy százalékkal hanyatlott, hanem inkább részben az előjárók lanyha eljárásában, részben a végrehajtó közigazgatási eszközök roppant nehézségében és következetlenségében. Teljesen egyetértünk a tanfelügyelő úrral, midőn mondja, hogy „a tanfelügyelő nem lehet maga statiszt. adat-gyűjtő, de igen is kell, hogy az adatokat a lehetőleg és pedig helyszínén ellenőrizze, ehhez azonban csak

akkor volna ideje, ha a tanév alatt nem 300, hanem legfeljebb 100 iskolát látogatna meg“ Belátjuk bizony, hogy ez sok, és hogy az az egy-két személy, ki a tanfelügyelőséget egy Pozsonymegyei népoktatási tankerületben képviseli, a tankötelesek összeírását, iskolábaszorítását és a tanítók érdekeit kellően ellenőrizhesse, képtelen kívánat, és mégis, úgy látszik, belétörődnek. Felekezet szerint — úgy mond továbbá a jelentés — a kath. tanköteleseknek 84 száztólja, a protestánsoknak 95-, az izraelitáknak 76 száztólja jár az iskolába. Már mi persze jobban szeretnők, ha a kath. tankötelesek járnának jobban iskolába megyénkben is; az igaz abszolút többségben mi katholikusok vagyunk, de hogy ez nem lehet hátrány arra nézve, hogy tanköteleseink járjanak jobban iskolába, mutatja az országos példa, hogy t. i. hazánkban csakugyan a kath. tankötelesek járnak legnagyobb százalékban iskolába; jó akaratunkban és képességünkben nincs hiány, csak több erélyt tanúsítsunk, mint eddig, és fűlszárnyaljuk a többieket; ez legyen ügyekezettünk, ez legyen büszkeségünk, ez legyen célunk ezen tanévben, kivált most, midőn még sokat helyrehozhatunk, mit a tanév elején talán elmulasztottunk, mert van még elég idő június végéig; rajta hát! „Örvendetes jelenségként mutatkozik“ — így folytatja a tanfelügyelő úr — „a tanítók nyelvképességében észlelhető haladás, mit részint az újonnan alkalmazott ifjabb tanítók számának, részint azon körülménynek tulajdonítunk, hogy a tanítók a magyar nyelvi pótanfolyam látogatása, valamint saját szorgalmuk által is magyar nyelvi képességükben mindinkább előre haladnak“ ámbár mint más helyen szintén említi, „a tanítók még nem mind testestül-lelkestül magyarok és tannyelvük még nem magyar.“ Ez fontos fejezet, mely megérdemli, hogy megálljunk mellette. Mai nap-ság t. i. nem elég, hogy a tanítók a magyar nyelvet tanítsák, akár kifogástalanul jól is tanítsák, ez a egyszerű főrvényes kötelesség, mely azon nagyobb kötelességet tételezi föl, hogy magyar szellemben „testestül-lelkestül“ magyarul oktassanak és neveljenek; elvben hazánkban most már minden iskola magyar nemzeti, azt látjuk, hogy magyarul tanítanak és helyenként jól is tanítanak a pánszláv és püngermán szellemű tanítók is, de abban bizony kevés a köszönet, mert ilyenek úgy tanítják a nyelvet, hogy, mint Shakespeare mondja, abból az illetőknek azon hasznuk van, hogy azon csúfolni, átkozódni tudnak. Ne engedessük magunkat mesterségesen előidézett agyafúrt eszmezavarai által elbódíttatni! A magyar nyelv tanítása nem fedezi még a magyar szellemet, ezt, fájdalom, sokaknál tapasztalhatni. Tekintsük csak az egyik vidéki városunkban épen most lezajlott esetet; a magyar nyelv tanítása az ottani iskolában tűrhető, sőt egyeseknél igen jónak is mondható; és dacára annak mégis az ottani tanítók köréből villant ki legelőbb megyénkben a nemzetiségi sérelem gyűjtő szik-

rája, oly nyilatkozatokra fakadván egyik tanító kollegánk, melyek az iskolaszék, a kir. tanfelügyelőség s a megyei közigazgatási bizottság ítéletei alapján kétes színben tüntetik föl magyar hazafiságát, szóval a magyar öntudatot érzékenyen sértik, mert testestül-lelekestül, vagyis szóban és szellemben magyar tanító olykép nem igen nyilatkozhatott volna; azért csak sajnálui lehet, hogy ottani kartársainak többsége mégis vele együtt purifikálta magát menydörgés és villámlás közt a közönség előtt oly vád alól, mely tulajdonkép ellenük nem is tétetett; ez, megvalljuk őszintén, nagyon ártott reputációjuknak, mely főleg indifferentismusok által amúgy is előbb már ártálva volt. Zárjuk be ezen kitérést a magyaros oktatás és nevelés jogosultsága fejezeténél, a kir. tanfelügyelő úr azon gyönyörű trópusban kifejezett biztos reményével: hogy „minden nagyobb-szerű átalakuláshoz ám kellő idő szükséges, s egy varázscsapással régi korhadt állapotokon csak úgy nem lehet segíteni, amint nem lehet az ezredéves görbe tölgyet déleleg árbeccá hajlítani; gyökeres átalakulásokhoz idő kell s így a magyarosodáshoz is, melynek hogy szintén eljövend majd napja, ideje, aról a már-már feltűnő hajnal pirja elég bizonyosságot nyújt”. Ezt ugyan a tanfelügyelő úr Pozsony városról szólva, hol a magyarosodás minden sok akadálynak dacára, meglepő nagyszerűen halad előre; de ami Pozsonyra nézve áll, és Pozsonyban történetelt, más városra, tegyük pl. Bazinra nézve is áll és ott is megtörténhetik, sőt okvetlenül meg kell és meg is fog történni, ezért jót állunk. Biztosítékaink a közérzet és közvélemény! — Figyelmet érdemel a tanfelügyelő úr azon mondása is, midőn a magán-tanítézetekről szólva, fogyatkozásaik „magyarozatát főképp azon mai nap már általánosan elismert igazságban találja, hogy a kor szellemének magas követelményeivel szemben, az iskolák mainapság anyagi hasznót nem hajthatnak, magán iskolát anyagi előnnyel fentartani mai nap már nem lehet.” Végre nem hagyhatjuk említés nélkül a jelentés végén kifejezett óhaját a tanfelügyelő úrnak, mely úgy lángoló hazafiságáról mint a fennálló egyházi és politikai intézményeket és hatásköreiket méltányoló igazságszeretetről tesz legszebb bizonyosságot, midőn fölkiált: vajha mindazon községek és hatóságok, melyeket a népnevelési ügynek közvetlen intézésével és felügyeletével a törvény megbízott, minden irányban, a lehető és még a jelenleginél is fokozottabb erélylyel buzgalommal és hazafias lelkesedéssel járnának el kötelességeik teljesítésében; és népnevelésünk emelésére irányzott törekvéseinknek a tanfelügyelői intézmény-csakis egy oly központi rugóját képeznék, melyben a minden irányban kiterjedő üdvös mozgalmak nem annyira indító és mozgató, mint hatványozó erejüket találják! Mert az egyes iskolai hatóságoknak a tanfelügyelői hatáskörrel csakis ily alakban egyesített

működése által érhető el a kívánalmak legvégsőbb határa, s csakis ilyenén együttműködés által, — melynél nem a felsőbb felügyelet szigora, hanem az authorom s a törvény által oly sok joggal felruházott felekezeti iskolai hatóságok saját legtisztább igyekezete, buzgalma, a magyarosodás előmozdítására vonatkozólag pedig a leglángolóbb hazafias lelkesedés képezi a főrugót, — érhető el azon állapotok, melyeknél a népnevelés ügyét úgy a paedagogia mint a haza legszentebb érdekei és követelményeivel is szemben teljesen kifogástalannak lehet majd nevezni. (Vége következik.)

Irodalom és művészet.

— Megjelent az „Önügyvéd“ c. közhasznú mű 16-ik füzete (írta Knorr Alajos, kiadja ifj. Nagel Ottó Budapesten nemzeti színház bérházában). E füzetben a szerző befejezi a váltó ügyekbeli eljárás ismertetését, közli a kereskedelmi, és tőzsde-ügyekben követendő eljárások szabályait, ismerteti a bányá-ügyeket, nevezetesen a bányahatósági és bányabirósági eljárást, ezzel áttér a polgáriügyekben foganatosítandó végrehajtások szabályainak ismertetésére s közli a végrehajtásra vonatkozó általános és a készpénzbeli követelés behajtására irányzott végrehajtásra vonatkozó határozatokat, és ismerteti az ingóságokra vonatkozó végrehajtás szabályait. Ezen érdekes tartalmu füzet ára 30 kr. Az „Önügyvéd“ eddig megjelent 1 egész 10 füzetet mint a munka első félkötetet külön füzeve kapható. Ára 3 frt.

— Dr. Reissmann A. a zeneművészet kézikönyve című munkájának első füzetet megjelentek; ezen a maga nemében egyedüli, páratlan szorgalommal s ügyességgel szerkesztett jeles művet a legmelegebben ajánlhatjuk a német nyelvet bíró zenekedvelők figyelmébe, kiknek megbízható kalauzul fog szolgálni a zeneművészet tágas mezején. Egy-egy füzet ára 30 kr. Magyar nyelven ilyen nem létezik, de mert sokan rászorulnak, a németet is — s csakis ez okból — ajánlhatónak tartottuk.

— Magyar népdalkedvelők figyelmébe! A „Magyar Dal-Album“-ból, mint a magyar népdalok egyetlen folyamatban lévő egytetemes gyűjteményéből megjelent a IV-ik kötet 3-ik füzete is a 641—650. számú, következő dallamokkal: 1. Boldogok mi . . . 2. Bort ittam én . . . 3. Borzadalmas csend közepett. 4. Buszúnak szavaim. 5. Búra hajlik a szomorú fűz . . . 6. Busúl a cserhádi legény. 7. Busul a vén gazda. 8. Busúlok én, majd megöl. 9. Búza, búza, be szép tábla . . . 10. Csak gyönyörű nemzet. 11. Csalogat egy szép menyecske. 12. Csaplárosné piros virág. 13. Csendes éjjel messze tájon. 14. Csegedező kis pávak. 15. Daru megjő, meg a gólya. 16. De fáin, de fáin. 17. De szeretnék angyal lenni. 18. De szeretnék páva

lenni. 19. Domonkosi, domonkosi menyecske. 20. Egy kis kenyér, egy kis só. A „Magyar Dal-Album“ IV. kötete ismét 10 havifüzetben jelenik meg és pedig 200 dallamtartalommal. Előfizetés ár egész évre: 10 füzetre 1 frt 80 kr, félévre: 5 füzetre 90 kr. Egyes füzet ára 25 kr. Minden füzet bérmentve küldetik szét. Előfizetések legcélszerűbben postautalványon a „Magyar Dal-Album“ kiadóhivatalához Győrbe intézendők.

Vegyes.

— Bőös mezőváros a Csallóközben szintén azon községek közé tartozott, melyekben, amint e lapok m. é. 18. számában kimutattuk, legrosszabb volt az iskolázás, kerülvén az iskolát 240 tanköteles; már most szintén azon községek között foglal helyet, melyekről az ideai iskolázást illetőleg általában javulást jeleztünk; nem csak sokkal pontosabban írtak ez idén már össze névszerint a tanköteleseket, hanem jól is szorították őket az iskolába-járásra, mert eddig 342 tanköteles közül csak 17 nem jár iskolába, az is elfogadható okból. Csak — amint halljuk, — még a kintartáson hiányzik, hogy t. i. a beadott heti iskolamulasztási naplók alapján nem eléggé gyorsan jár el a községi előljáróság, miért mindenestre kár, mert a jó csak úgy ér valamit, ha következetes állandóságban gyakoroltatik. Főérdeme a javult iskolai rendtartásban Bőösön főtisztelendő Ábel Ferenc úrnak, a nagyérdemű plébános-nesztornak van, ki szószékről és gyűlésekben folyvást a nép s az előljárók szívére kötötte az iskola érdekét, míg f. évben a kir. tanfelügyelő és Szabó Károly szolgabíró urak befolyása mellett fentjelzett szép eredmény előállhatott; bebizonnyulván ekkép is a főtiszt. Püspöki kar ama böles figyelmeztetésének sikere, hogy t. i. egyházi és politikai hatóságok „elevenen“ tartsák egymás közt az érintkezést.

— A vallás és közoktatásügyi m. kir. Minister úr a bőösi szegény tankötelesek nemes jötevőjének tk. Nagy Elek, urad. tisztartó úrnak külön iratban fejezte ki elismerő köszönetét azért, hogy 60 ftnyi áron készítettett ama gyermekek számára meleg téli ruhákat.

— Ez is nyugdíj! Kliment született Fábianits Rozália, Kliment Ferenc volt limbachi r. kath. tanító özvegyének évi 12 ft. 80 krt tartozik nyugdíjkép kifizetni Limbach községe, mint $\frac{1}{3}$ -ad részét tanítóférje (ki azonkívül kántor, jegyző, harangozó stb. volt) tisztán tanítói fizetésének. Ez ugyan koldus nyugdíj, Pozsonyvármegye törvényhatósági bizottsága azonban még ennek igényével is elutasította az özvegyet, de e kir. tanfelügyelőség fellebbezést közvetítvén, az özvegynek a nyugdíjra való jogosultságát a ms. közoktatásügyi

kormány csakugyan kimondotta és kifizetését elrendelte. Köszönjük!

— Tanítóválasztások Pozsonymerében: Kratina Gusztáv Varrasúrra, — Sár mir József Szu-
chárra, — Ertel Daniel Bazinba, — Rajcsányi Ist-
ván Nagy Bresztovánra, — Simoncsics Anna Ma-
gyar Diószeghre, — Tüske Endre Nádszeghre, —
Lagmár Pál Gútorra, — Oross Gábor Remetére,
Vogl Ferenc Búr Szent Miklósrá, — Banyár Gyula
Nagylévárdra, — P. Otrubny Berthold Besztercére,
Kubu Ferenc Pudmericre, — Jales István Szomol-
ányra, — Filusztek Ferenc Malackára, — Privrel
Antal Kislévárdra, — Belicza Fülöp Spácára, —
Banyár János Gajarra — Putz Mihály Pozsonyba,
— Strycsko Sándor Stomfára, — Kercsik János
Hochstetnóra, — Filusztek János Vághára, —
Schäffer Alajos Kislévárdra, — Csavojcszky De-
zso Tallósrá.

— Pályázat a bolessói kántortanítói állomásra.
Jövedelme: A községi pénztárból tandíj fejében 105
frt — Stola kiváltva 39 frt — Cantatioért 14 frt —
Alapítványokból 17 frt 67 kr. — Ostya sütésért 6 frt
— Passio éneklésért s körmenetekért 1 frt — Offera
körülbelül 2 frt 50 kr. — Szabadlakás és kert 6 □
öl — Szántó föld 1300 □ öl — 7 öl fa saját hasz-
nálatra és 6 □ öl iskola fűtésre. Kévékben a lakó-
soktól buza — rozs és árpa kiszed 48—50 keresztet,
keresztjét 16 kévével számítva. Ha a magyar nyelvet
jól bírja mellék jövedelemre számíthat. Concursus
február hó 8-ára 1883 kitűzve. Személyes megjelenés
kivántatik. Kelt Bolessón 1882-ik évi deczemb. hó
19-én. Okolicsányi János, pleb. s isk. sz. elnöke.

Szerkesztői mondanivalók.

Sz. F.-nek Soók-Szelőcze. A hallgatás arany, de
nem mindig. Ön így sem szorul reá, tehát nyissa ékes
szavakra ajkait s ne kimélje a tintát sem.

G. J. Dercsika. Azt hittük, hogy pl. úr jobban
lelkesül mellettünk; de ha másképp nem lehet, elfogad-
juk a cserét, azon reményben, hogy rövid idő múlva
pl. úr is közvetlenül a miénk lesz.

P. L. Gúta. A türelem majd cikket terem a lap-
ban; Önnél pedig ugyancsak azt teremhetné addig is
a szorgalom s irántunk való jóindulata.

Z. Gy. Ipolyság. A meglévő félhez csatolj egy má-
sik felet s egészet kapsz belőle, s ezt küld el. Legjobb
volna, ha a levélben megbeszélt tárgyat fejtenéd ki
bővebben.

M. J. Esztergom. Multkori levelemre csak egy-két
szóban. Igen? Vagy ha könnyebb a kérés teljesítése,
tehát azt. A köszönetet előlegezzük.